Micaela Eleutheriade

(ortografiat și Eleuteriade)

(1900-1980, București)

de Valentina Iancu

> *„Arta mea caută să fie simplă, sinceră și directă, dezvăluind prin linii și culori bucuriile nemaiîntâlnite ce ne înconjoară în cele mai neînsemnate lucruri și locuri."*[1]

Micaela Eleutheriade face parte din generația formată după Primul Război Mondial, prima generație de artiste care beneficiază de educație egală cu bărbații. Această perioadă a fost una de maximă efervescență pentru arta românească, deopotrivă datorită numărului din ce în ce mai mare de expoziții organizate în țară sau în străinătate, precum și datorită unei extraordinare diversități stilistice. Un număr din ce în ce mai mare de artiste și artiști se îndreaptă spre ideile novatoare ale modernismelor europene, asimilate în timpul studiilor în străinătate.

Născută într-o familie care i-a încurajat abilitățile artistice, nepoata pictorului Gheorghe Tattarescu, Micaela Eleutheriade a început formația artistică în 1918 la București, la Școala de Belle-Arte, sub îndrumarea lui Ipolit Strâmbu , Dimitrie Serafim și a Ceciliei Cuțescu-Storck. Referindu-se la perioada studiilor Micaelei Eleutheriade la București, Ion Frunzetti scria:

> *„Tendințe novatoare manifestă pe atunci una dintre cadrele didactice, Cecilia Cuțescu-Storck, profesoară care și-a îndrăgit eleva, recunoscându-i talentul de la bun început."*

Cele două artiste au legat o prietenie de durată, întemeiată pe respect și apreciere profesională reciprocă. Relația cu Cecilia Cuțescu-Storck a avut un rol important în evoluția artistică a Micaelei Eleutheriade. Preocupările novatoare ale profesoarei au constituit un reper în formarea tinerei pictorițe și au contribuit la dezvoltarea unui limbaj plastic propriu.

În anul 1919, Micaela Eleutheriade a urmat un stagiu de șase săptămâni la Școala Liberă de Pictură din

1 Micaela Eleutheriade apud. Alexandru Cebuc op. cit. p. 40.

Baia Mare, sub îndrumarea artistului Thorma János. În contextul de după Primul Război Mondial și al unirii Transilvaniei cu România, instituția și-a deschis porțile și pentru studenții români. Experiența băimăreană a avut un rol important în formarea artistică a Eleutheriadei, contribuind la descoperirea și conturarea vocației sale pentru peisagistică. Tot aici a avut loc și debutul său expozițional, în iunie 1919, cu prilejul „Expoziției Coloniei Pictorilor Români", organizată de studenți.

În dezvoltarea sa profesională, un rol decisiv l-a avut contactul cu Parisul, unul dintre cele mai importante centre artistice și culturale ale Europei interbelice. În jurul anului 1924, când Micaela Eleutheriade ajunge studentă la Academia Ranson, în cadrul unui program de schimb studențesc, Parisul constituia un punct de convergență pentru artiștii moderniști veniți din diferite colțuri ale lumii. Orașul oferea un mediu artistic deosebit de dinamic, animat de confruntarea și interferența unor tendințe estetice diverse, de la cubism și dadaism până la suprarealism și alte forme de expresie avangardistă. Situată în inima cartierului Montparnasse, Academia Ranson, instituție de învățământ artistic liber fondată în 1909, în descendența tradiției Academiei Julian, îi oferă Micaelei Eleutheriade un prim contact semnificativ cu pluralitatea direcțiilor moderniste pariziene. Experiența acestui mediu artistic îi deschide noi perspective asupra picturii contemporane și contribuie la aprofundarea interesului pentru formele moderne de expresie plastică. În următorii trei ani, Micaela Eleutheriade urmează cursuri de pictură și crochiu sub îndrumarea lui Roger Bissière (1886–1964), experiență care contribuie la lărgirea orizontului său artistic și la apropierea de experimentele moderniste, în special de cele de filiație postimpresionistă. În această perioadă, manifestă un interes deosebit pentru concepția sintetică asupra formei și culorii promovată de gruparea nabiștilor (Les Nabis), ale cărei principii plastice le asimilează și le reinterpretează într-o manieră personală. Această deschidere către formulele de expresie ale modernității pariziene va constitui un reper important în conturarea propriului limbaj artistic.

Încă din perioada studiilor, în anul 1926, Micaela Eleutheriade a intrat în circuitul expozițional parizian, participând cu lucrări la Salonul Independenților și Salonul de toamnă din Paris. În același an a fost prezentă cu o lucrare la Salonul Oficial din București[2] și imediat remarcată de pictorul Nicolae Tonitza care scria în *Universul literar:* „Micaela Eleutheriade este pentru noi o necunoscută. Poate o debutantă. Natura sa moartă ne-a reținut totuși privirea prin excepționale calități. A izbutit să compuie un interior de o rară și odihnitoare eleganță"[3], doar un an mai târziu completând alte calități:

> *„inteligență, grație, îngemănări de tonuri fine și armonice".*[4]

După debut a devenit imediat o prezență constantă a Salonului Oficial, participând anual cu lucrări, fiind premiată în 1931.

Prima expoziție personală o deschide în 1930 sala Hasefer din București și se bucură de aprecierea publicului, presei și colecționarilor. Ionel Jianu scria în Rampa, la scurt timp după deschiderea expoziției că

> *„d-ra Eleutheriade este incontestabil o speranță a plasticii noastre".*

2 Ministerul Artelor, Salonul Oficial, Eleuteriade Micaela, *Natura moartă*, cat. 86.
3 N.N. Tonitza apud. Alexandru Cebuc, *Micaela Eleutheriade. Pictură și grafi*că, catalog, Muzeul de Artă al RSR, București, noiembrie-decembrie 1978, p. 33.
4 N.N. Tonitz*a Salonului Ofi*cial*. II*, în „Universul literar", 1 mai 1927, p. 13.

Micaela Eleutheriade s-a bucurat până la sfârșitul vieții de o receptare favorabilă din partea criticii. În anul 1937 a primit o medalie la Expoziția Universală de la Paris. În perioada interbelică călătorește în sudul Franței și adesea la Balcic în timpul verii, unde se apropie de grupurile artistice feminine active în oraș.

Micaela Eleutheriade se remarcă prin eleganța și simplitatea compozițiilor. Subiectele banale alese din imediatul cotidian sunt rezolvate într-o atmosferă feerică, atemporală. Repertoriul ei tematic este redus la natură moartă, peisaj și foarte rar reprezentări ale corpului uman. Vocația de peisagist, manifestată de timpuriu, rămâne definitorie pentru tot restul vieții. Într-un interviu televizat în perioada comunistă, că rugată să-și comenteze expoziția, Micaela Eleutheriade răspunde:

> *„Aș lăsa tablourile să vorbească singure, pentru că asta e rolul lor. Și pictorul numai în felul ăsta se poate exprima, nu explicând tablourile (...). Pictura trebuie să vorbească ea pentru ea însăși”*

*O variantă a textului a fost publicată inițial în catalogul expoziției ”Egal. Artă și Feminism în România Modernă”, MNAR, 2016

BIBLIOGRAFIE

Interviu - arhiva TVR https://www.youtube.com/watch?v=toO6ii_Z55M

Alexandru Cebuc, *Micaela Eleutheriade. Pictură și grafică*, catalog, Muzeul de Artă al RSR, București, noiembrie-decembrie 1978